

EIGENAARDIGE LISSCHEN.

WANNEER men een boterbloem vindt met 6 kroonblaadjes, dan is dat niets bijzonders; maar wie een veldkers of koolzaadbloem aantreft met 5 bloemblaadjes, kijkt vreemd op. Er zijn nu eenmaal bloemen, die slechts bij hooge uitzondering afwijken van 't normale getal, terwijl andere voortdurend variaties vertoonen.

De gewone gele lisch, *Iris pseudacorus*, behoort tot de standvastigen. Toch zijn er van verschillende *Iris*-soorten vele afwijkingen beschreven, maar dat is geen wonder, want door de afmeting der bloemen valt iedere abnormaliteit spoedig in 't oog. De meeste afwijkingen, die van *Iris*-bloemen bekend zijn geworden, heeft men aangetroffen bij tuin-soorten; onze gele lisch vertoont slechts zelden afwijkingen van beteekeenis.

In den tuin de R. H. B. S. te Venlo staan een paar prachtige exemplaren, die evenwel einde Mei spoedig hun bloemen moeten opofferen, om op de les dienst te doen. Nu bleek bij 't openmaken van een bloemknop, dat juist die bloem vijftallig was. Het was natuurlijk heel jammer, dat zoo'n curieus exemplaar vóór zijn tijd was afgeplukt, maar er was niet veel aan te doen. Ik heb de open-gemaakte bloem in 't leslokaal gefotografeerd, met den steel in een reageerbuisje met water, wat op de foto vrij hinderlijk werkt.

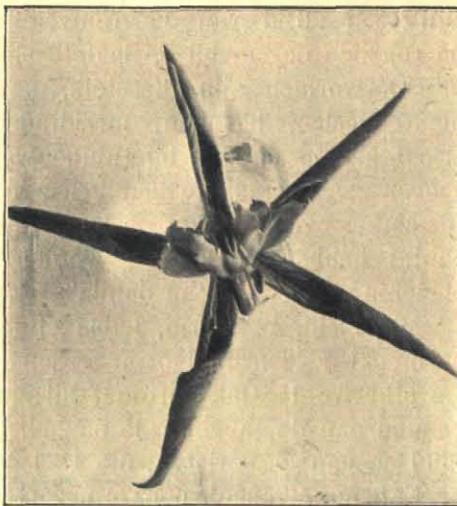

Fig. 1. Gedeeltelijk vijftallige bloem.

Fig. 2. Schijnbaar zestallige bloem.

Met belangstelling zag ik den bloei in 1913 tegemoet en nu die weer tot 't verledene behoort, kan de heele oogst aan afwijkende bloemen overzien worden. Dat is al heel weinig bezwaarlijk, want geen enkele vijftallige bloem heeft zich meer vertoond, doch wel drie min of meer volledig viertallige bloemen.

Daarentegen kwam me onverwachts een bijzonder fraai, schijnbaar zestallig exemplaar in handen. Op een fietstochtje hadden we, in de buurt van Straelen, even over de Duitsche grens, een ruiker

lisschen geplukt en ze thuis in een vaas gezet. Den volgenden morgen waren nieuwe knoppen opengegaan en onder die pas-ontloken bloemen bevond zich het mooie, hierbij afgebeelde exemplaar.

Daar herkent men geen gewone lisch meer in. Het lijkt meer op een lelie of een amaryllis, zoo'n groote, regelmatige schitterend gele ster. Toch is die ster in waarheid niet zestallig. Het zesde groote bloemdekblad is namelijk ontstaan, doordat een der binnenste kleine bloemdekbladen uitgroeid is tot een groot blad, dat dezelfde eigenaardige honigmerkteekening vertoont, als de normale buitenste bloemdekbladen. Op de foto is dat honigmerk juist bedekt door een der stempelbladen.

Behalve 't vergroote binnenste bloemdekblad waren er nog 4 normale bloemdekbladen. Van de vijf aanwezige meeldraden was er één dubbel, terwijl de stamper in al zijn deelen vijftallig was.

Zooals men ziet, is dus deze op 't oog zestallige lischbloem in den grond vijftallig.

De hoofdzaken van den bouw der min of meer viertallige bloemen uit den H. B. S.-tuin blijken 't gemakkelijkst uit de bloemformules:

No. 1. $P\ 4 + 3$, $M.\ 3\ S\ (\overline{3})$.

No. 2. $P\ 4 + 4$, $M.\ 4\ S\ (\overline{3})$.

No. 3. $P\ 4 + 4$, $M.\ 4\ S\ (\overline{4})$.

Zooals men ziet, begint de „neiging” om viertallig te worden, aan den buitenkant, zoodat alleen dan een vierhokkige stamper aanwezig is, wanneer ook alle andere deelen viertallig zijn.

De figuren 3 en 4 stellen de bloemen No. 1 en 2 voor. Er blijkt uit, dat No. 2, hoewel grootendeels viertallig, toch in vorm niet zoo heel veel afwijkt van de normale drietallige bloem. Dit komt, omdat 't 4e buitenste bloemdekblad veel kleiner is dan de andere drie.

No. 3, de volledig tetramere bloem, werd op 9 Juni geplukt. Het was een der laatste bloemen aan de plant, zwak en onvolkomen ontwikkeld en geheel verwelkt, voor er gelegenheid was een teekening te maken.

Bijzonder eigenaardig is wel, dat 5 het maximum aantal der deelen in één krans is. Dit geldt niet alleen voor *Iris pseudacorus* maar ook voor andere *Iris*-soorten. Zoo heeft men een vijftallige bloem gevonden bij *Iris Hookeri*, viertallige bij *Iris aurea*, *I. monnieri*, *I. pumila*, *I. sambucina*, *I. spuria*, *I. squalens*, *I. squalens florentina*, *I. variegata*, *I. versicolor*, *I. Xiphium*; tweetallige of schijnbaar

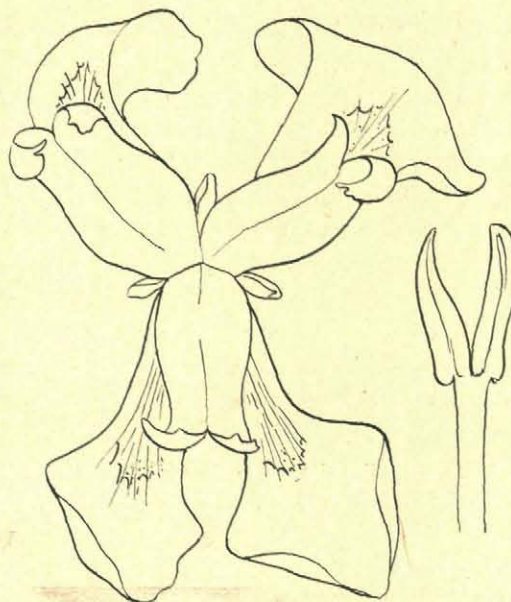

Fig. 3. Bloem met 4 buitenste bloemdekbladen en één gespleten meeldraad.

tweetallige bij enkelen der genoemde en bovendien nog bij een paar andere soorten. Ook gevulde bloemen komen voor.

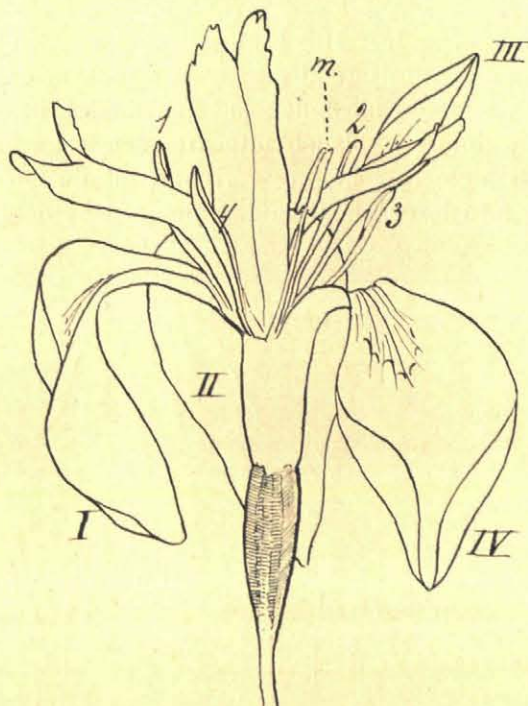

Fig. 4. Viertallige bloem. I. II. III. IV, buitenste bloemdekbladen, 1, 2, 3, 4 binnenste bloemdekbladen m. één der 4 meeldraden, die niet onder een stempelblad ligt.

Gewoonlijk blijft de stamper normaal, ook al zijn de andere kransen meertallig geworden. Eigenaardig is 't daarom wel, dat men bij *Iris pumila* eens een viertallige bloem met 7 vruchtbladen heeft aangetroffen. Waarschijnlijk dus een viertallige bloem met onvolkomen verdubbelde krans van vruchtbladen.

Ik heb van de bloemen No. 1 en 2 vruchten laten rijpen. Het zal me benieuwen, of daaruit later planten zullen komen met min of meer volledige viertallige bloemen, doch het zal wel een poosje duren, voor 't zoover is. Wie echter ooit in de gelegenheid mocht zijn, zaden te oogsten van zoo fraaie bloemen als fig. 2 of althans in staat is de plant, die zulke bloemen voortbrengt, in cultuur te nemen, moet dat zeker niet verzuimen. Misschien kunnen we er een interessanten cultuurvorm door verkrijgen.

Venlo.

Dr. A. J. M. GARJEANNE.

DE WEGDISTEL.

(*Onopordon Acanthium* L.).

OVER het algemeen zijn de botaniseerende natuurliefhebbers, zelfs zij, die overigens de flora hunner woonplaats heel aardig onder de knie hebben, tamelijk slecht op de hoogte van de verschillende distelsoorten, die er in ons land voorkomen. En dat is gemakkelijk te begrijpen! Een distel toch is iemand, die bang is voor niemand en die zich maar niet straffeloos laat afplukken en in een botaniseertrommel stoppen, doch die integendeel elken aanval onmiddellijk beantwoordt door een fikschen prik met een zijner talloze stekels. De kennismaking met deze zwaar-gewapende composieten valt menigeen daarom niet mee en het is alleszins te